

אבות א' י שמעיה ואבטליון ומעמד הגר [להקליט]

אבות 24

השתתפות במיזם מיזם ואהבתם את הגר שמוקדש לזכרו של הרב נחום רבינוביץ" מייסד בתי הדין של ג'יור כהלכה

לקראת חג השבועות

המשנה

- שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהוֹ.
שְׁמַעְיָה אָמַר:
אָהֵב אֶת הַמְּלָאכָה,
וּשְׂנֵא אֶת הָרִבּוֹנוֹת,
וְאֵל תִּתְּנוּדַע לְרִשׁוֹת.

מיהם שמעיה ואבטליון?

- מסורת בית מדרשית (מסכת גיטין):
- מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. מאן אינון? שמעיה ואבטליון.
- קדושת לוי: אמאי זכו רשעים גדולים שמבני בניהם הרביצו תורה בתוך בני ישראל? ויש לומר דזכות גדולה נפלה בחלקם, שע"י הנסים ונפלאות שנעשו במפלתם, ע"י זה נתקדש שם שמים ונתרומם שמו בכל העולמות, ומגלגלין להם זכות זה, ולכן זכו שמבני בניהם למדו תורה ברבים.

היסוס וודאות

- בין פרשני הדורות יש היסוס ביחס לייחוס הזה. האם יתכן שגרים יזכו למעמד העל של נשיא ואב בית דין? האין הדבר מנוגד למסורת ההלכה?
- [אין מעמידים מלך מקהל גרים? אמם מישראל (מהר"ל); מונו על ידי המלכות (תומים); לא היו כמותם במעלת התורה (תשב"ץ)]
- אבל התלמוד בהיר.
- פירוש ישראלי: מסורת זו...מלמדת כי בעולמם של חכמים לא הייחוס הוא שקבע אלא תכונות האופי ורמת היידע ומי שנבחר להנהגה נבחר על סמך אישיותו.

החיים הקשים של גרים

- מסכת עדויות: עקביא בן מהללאל העיד... אין משקין לא את הגיורת ולא את שפחה המשוחררת וחכמים אומרים משקין אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו בית דין את ארונו אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת בפני כל אדם מישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל...
- ראב"ד: דוגמא השקוה. כלומר דוגמא דידהו מפני שהם היו גרים רצו להחזיק את הגיורת בכל דיני ישראל. ויש מפרשים שלא כתבו לה מגלת סוטה ומחקו לה אלא בעלמא כתבו לה ומחקו והשקוה כדי להחקירה שתודה:

האם הרקע הנכרי של האדם הוא מגבלה או ייתרון?

- תשובות הרמב"ם: ואשר השיבך רבך שלא כהוגן והעציבך והכלימך וקראך כסיל עבירה גדולה בידו... וכי שכור היה זה [ולא ידע] שבשלשים וששה מקומות הזהירה תורה על הגר ואיה דבר וגר לא תונה והיא אונאת דברים... דע שחובה שחייבתנו התורה על הגרים גדולה היא... והקב"ה בכבודו אוהב גר, שנ' ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה.
- וזה שקרא לך כסיל תמה גדול הוא, אדם שהניח אביו ומולדתו ומלכות עמו וידם הנטויה והבין בעין לבו ובא ונדבק באומה זו שהיא היום למתעב גוי עבד מושלים והכיר וידע שדתם דת אמת וצדק והבין דרכי ישראל וידע שכל הדתות גנובות מדתם... והכיר הכל ורדף אחר ה' ועבר בדרך הקדש ונכנס תחת כנפי השכינה ונתאבק בעפר רגלי משה רבינו רבן של כל הנביאים ע"ה וחפץ במצותיו ונשאו לבו לקרבה לאור באור החיים... מי שזו מעלתו כסיל יקרא!?! חלילה לך! לא כסיל קרא ה' שמך אלא משכיל ומבין ופקח והולך נכוחות תלמידו של אברהם אבינו...ומי שברך את אברהם רבך ונתן לו שכרו בעולם הזה ולעולם הבא הוא יברך אותך ויתן לך שכרך כראוי בעולם הזה ולעולם הבא ויאריך ימך עד שתורה במשפטי ה' לכל עדתו ויזכה אותך לראות בכל הנחמות העתידות לישראל והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל. משה ב"ר מימון זצ"ל.
- ואל יהא יחוסך קל בעיניך אם אנו מתיחסים לאברהם יצחק ויעקב אתה מתיחס למי שאמר והיה העולם.

ההתנגשות עם הכהן גדול

- מסכת יומא: תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, והוּוּ אזלי כולי עלמא בתריה. כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון - שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון. לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן: ייתון בני עממין [לשון גנאי הוא], לשלם! - אמרו ליה: ייתון בני עממין לשלם - דעבדין עובדא דאהרן, ולא ייתי בר אהרן לשלם - דלא עביד עובדא דאהרן [שהוניתנו אונאת דברים].
- מהרש"א: דת"ח קודם לכ"ג ע"ה לכל דבר

הערות

- יש שבקשו לראות בזה את ההתנשאות של הכהן הגדול על ראשי הסנהדרין
- יתכן לראות בתגובתם – את הרקע להעדפתם על ידי העם ולמעשה את כל מפלגת הפרושים כפי שהבאנו בעבר מדברי יוסף בן מתתיהו.

גדלותם בתורה

- מסכת פסחים: תנו רבנן: הלכה זו נתעלמה מבני בתירא. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו. אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להם: ... דוחה... מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם, שלא שמתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא, הנח להן לישראל אם אין נביאים הן - בני נביאים הן. למחר, מי שפסחו טלה - תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי - תוחבו בין קרניו. ראה מעשה ונזכר הלכה, ואמר: כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון.

מסקנה

- בעלי מידות טובות – וענווה ועשיית שלום – כראוי לפרושים שזכו לאהבה ואהדה על ידי העם.
- גדולי התורה שפרצו מן המשבצת המיועדת לגרים ונתעלו להיות מנהיגי ישראל.
- וי"א שלא התשנא לבם וכשמצאו את בני בתירא כראויים לעמוד בראש – ויתרו על מעמדם והעמידו אותם כמנהיגי הדור.